OSÍDLENÍ KATASTRŮ MOKRÉ U BRNA A HORÁKOVA OD DOBY BRONZOVÉ PO STŘEDOVĚK[1]

David Hons

S ohledem na mimořádné archeologické bohatství na katastrech Mokré u Brna a Horákova byla těmto obcím věnována pozornost již v textu uveřejněném ve Sborníku Muzea Brněnska 2024, v němž je detailněji postihnuto nejstarší paleolitické osídlení, působení prvních zemědělců a eneolitické nálezy.[2] Z hlediska absolutních dat jsme se tedy dostali přibližně do doby 2 300–2 200 př. n. l. Tento příspěvek chronologicky navazuje na předchozí text a zabývá se osídlením od počátku doby bronzové až po vrcholný středověk (cca závěr 15. století). Především obec Horákov hrála v mladším pravěku (2 200–5. století př. n. l.) důležitou roli a stala se eponymní pro tzv. horákovskou kulturu ze starší doby železné (800–450 př. n. l). Na základě nálezu mohyly z polohy Hlásnice byl definovaný celý kulturní okruh zahrnující podstatnou část jižní a jihozápadní Moravy. Jde o důležité území na rozhraní dvou geomorfologických jednotek – Moravského krasu a Dyjsko-svrateckého úvalu. Zároveň zde ústí významná komunikační trasa mezi dnešním Brnem a střední Moravou. Spolu s okolními katastry představuje toto území jednu z nejlépe archeologicky prozkoumaných lokalit v rámci České republiky. V článku se seznámíme s celkem 69 lokalitami nebo nálezy, datovanými od doby bronzové po konec středověku.

HISTORIE VÝZKUMU

Zevrubnější informace o historii nálezů z obou katastrů byly součástí textu v minulém ročníku sborníku.[2] Na tomto místě připomeneme práci L. Belcrediho a jeho kolegů, kteří zpracovali osídlení katastrů z okresu Brno-venkov do roku 1989.[3] Tento souhrn je jednou z nejucelenějších prací věnujících se dané problematice. Z ostatních badatelů je třeba zmínit zásluhu K. J. Mašky, který v roce 1892

1 Studie vznikla na základě institucionální podpory dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace poskytované Ministerstvem kultury (DKRVO, MK000094862).

2 HONS, David. Paleolitické, neolitické a eneolitické osídlení na katastrech Mokrá u Brna a Horákov. In: *Sborník Muzea Brněnska 2024*. Brno, 2024, s. 73–100.

3 BELCREDI, Ludvik a kol. *Archeologické lokality a nálezy okresu Brno-venkov.* Brno, 1989.

prozkoumal později eponymní lokalitu horákovské kultury. Šlo o mohyly v poloze Hlásnice na katastru dnešní obce Horákov.[4] Vzhledem k řadě nových objevů je však nutné tehdy známé informace rozšířit a aktualizovat. Z badatelů věnujících se období mladšího pravěku a středověkým tématům uveďme především P. Kose, který realizoval stovky výzkumů v dané oblasti i přímo v katastru obou obcí.

METODIKA

V druhé části mapování osídlení katastrů Horákova a Mokré je postupováno se stejnou metodikou jako v případě tematicky obdobných příspěvků uveřejněných v předchozích ročnících tohoto sborníku. Pro vznik článku byly využity informace dostupné v archivu AÚ AV ČR v Brně (nálezové zprávy a mapky katastrů a tratí). V případě obou katastrů byly klíčové nálezové zprávy z archivu ÚAPP v Brně, jelikož pod vedením této organizace bylo v posledních 15 letech objeveno několik desítek zcela nových archeologických lokalit. Jak bylo řečeno v úvodu, článek navazuje na informace shromážděné L. Belcredim a jeho kolegy a na práce P. Kose. Cílem je poskytnout co nejucelenější informace o současném stavu archeologického bádání na daných katastrech. Na základě informací obsažených ve výše uvedených zdrojích byly získány souřadnice ve formátu S-JTSK (především z vázaných nálezových zpráv AÚ AV ČR Brno a ÚAPP Brno). V případě, že nebylo možné přesně daný nález zaměřit, probíhala orientace alespoň podle traťových názvů. Lokality jsou podle míry jistoty přesnosti polohy rozděleny na kategorie 1–4, kdy 1 = přesná poloha naleziště, 2 = s přesností na několik desítek metrů, 3 = s přesností na střed tratě (potažmo schematického plánku), 4 = známe pouze katastr nálezu. Mapy v článku zahrnují pouze lokality zaměřené alespoň na trať (kategorie 1–3). V první části jsou chronologicky seřazeny všechny lokality z obou katastrů. Diskuse článku je věnována vybraným prostorovým souvislostem v obdobích, kdy jasně vidíme největší míru aktivity v daném mikroregionu. Přibližná datace k jednotlivým obdobím vychází z Archeobotanické databáze ČR.[5]

4 Ibid., s. 132.
5 DRESLEROVÁ, Dagmar. *CZAD – Archeobotanical database of Czech Republic.* Online. Dostupné z: https://web.arup.cas.cz/czad/dating.php?l=cz. [cit. 5. 5. 2025].

1. DOBA BRONZOVÁ
(2 300/2 200 – 800 PŘ. N. L.)

Mapa 1

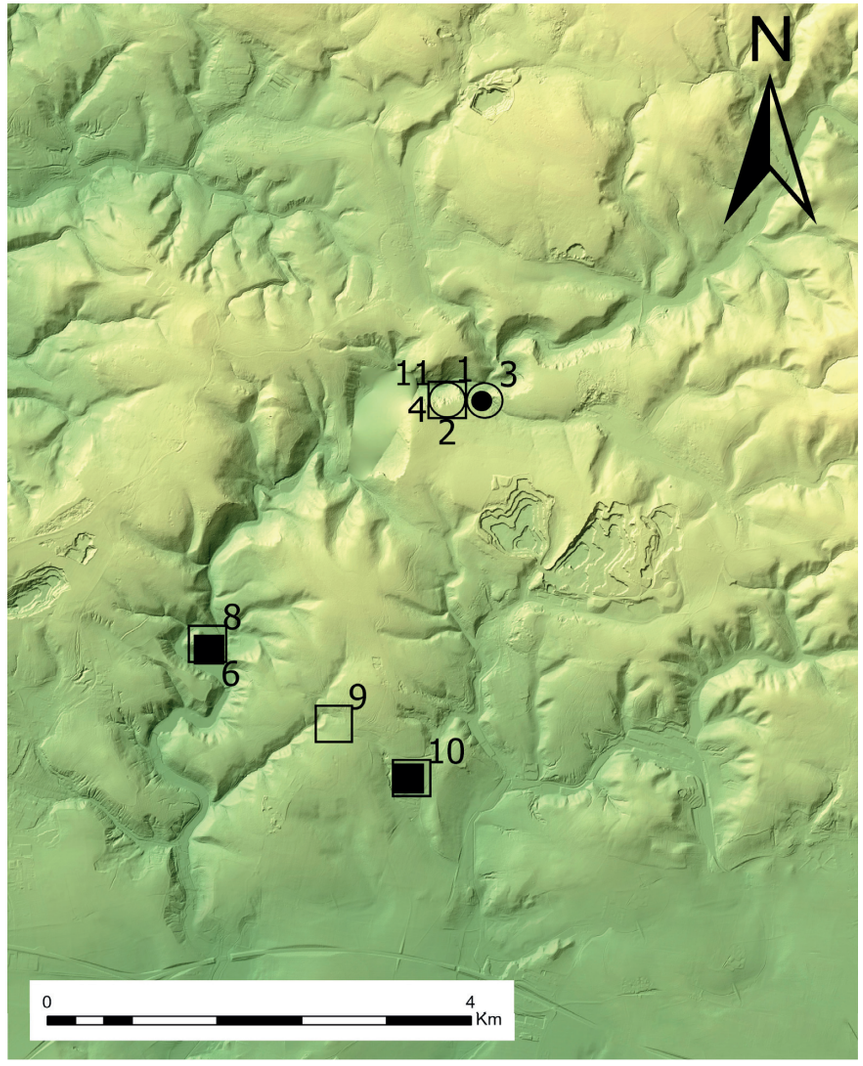

Mapa č. 1 – Doba bronzová (D. Hons)
○ – únětická kultura, ● – středodunajská mohylová kultura, ■ – velatická kultura, □ – podolská kultura

1. 1. STARŠÍ DOBA BRONZOVÁ
(2 300/2 000 – 1 700/1 650 PŘ. N. L.)

1. 1. 1. ÚNĚTICKÁ KULTURA

Sídliště

- Jeskyně Pekárna (lok. 1). V letech 1961–1999 se mezi dalším bohatým materiálem z jeskyně podařilo identifikovat keramické střepy, bronzové předměty a kostěné nástroje ze starší doby bronzové.
- Jeskyně Kůlnička (lok. 2). Snad z intaktních vrstev byl během několika let zachráněn keramický materiál únětické kultury.[6]

Pohřebiště

- Hadí jeskyně (lok. 3), v roce 1958 objeven pohřeb dítěte[7]
- Jeskyně Kůlnička (lok. 4), před jeskyní objeven pohřeb dítěte[8]

Z katastru obce pochází nález solitérní únětické nádoby bez jakýchkoliv dalších podrobností.[9]

1. 2. STŘEDNÍ DOBA BRONZOVÁ
(1 600 – 1 300 PŘ. N. L.)

1. 2. 1. STŘEDODUNAJSKÁ MOHYLOVÁ KULTURA

Sídliště

- Jeskyně Pekárna (lok. 5). Ve vrstvách před jeskyní byl v roce 1961 nalezen jeden pohárek středodunajské mohylové kultury.[10]

Pohřebiště

- Neznámá jeskyně, v níž byla objevena popelnice s dětským pohřbem.[11]

6 BELCREDI a kol., pozn. 3, s. 101.
7 Ibid.
8 Ibid.
9 KLÍMA, Bohuslav. Zahajovací výzkum v jeskyni Kůlničce (Mokrá u Brna). *Přehled výzkumů 1959*. Brno, 1960, s. 13.
10 AÚ ČSAV Brno, NZ č. j. 4132/11.
11 BELCREDI a kol., pozn. 3, s. 101.

1. 3. MLADŠÍ DOBA BRONZOVÁ
(1 300/1 350 – 1 000 PŘ. N. L.)

1. 3. 1. VELATICKÁ KULTURA

Sídliště

- Horákovský hrad (lok. 6). Povrchovými sběry byla zachycena část materiálu patřící velatické kultuře.[12]
- Půllány (lok. 7). Při povrchových sběrech byla nalezena keramika mladší doby bronzové.[13]

V jeskyni Pekárna byl nalezen nůž s výčnělkem, který je typický pro období popelnicových polí, nejstarší možná datace spadá do velatické kultury.

1. 4. POZDNÍ DOBA BRONZOVÁ
(1 000 – 800 PŘ. N. L.)

1. 4. 1. PODOLSKÁ KULTURA

Sídliště

- Horákovský hrad (lok. 8). Při povrchových průzkumech, několika sondážích a dokumentaci nelegálních výkopů byl na ostrožně identifikován materiál pozdní podolské kultury.[14]
- Nad Palaškou (lok. 9). Během výzkumu se podařilo identifikovat materiál datovaný do závěru podolské kultury (fáze HA B3). Mimo jiné byla objevena chata, u níž se snad podařilo identifikovat i podlahový horizont.[15]
- Půllány (lok. 10). Během povrchových sběrů byl získán materiál datovaný do podolské kultury.[16]
- Jeskyně Kůlnička (lok. 11). V nelegálním výkopu byla jasně identifikovaná sekvence pozdní doby bronzové.[17]

12 Ibid.
13 Ibid., s. 133.
14 KOS, Petr. Neue Funde aus der Ausgrabung von Horákov, Podolí und Velatice (Bez. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 1986*. Brno, 1989, s. 108–109.
15 KOS, Petr. Mokrá-Horákov (k. ú. Horákov, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 55-1*. Brno, 2014, s. 223–224.
16 KOS, Petr. Mokrá-Horákov (k. ú. Horákov, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 53-1*. Brno, 2012, s. 177.
17 KOS, pozn. 14.

2. DOBA HALŠTATSKÁ
(800 – 450 PŘ. N. L.)

Mapa 2

2. 1. HORÁKOVSKÁ KULTURA

Sídliště

- Jeskyně Kůlnička (lok. 1). Při výzkumu bylo objeveno ohniště datované do halštatského období.[18]
- Jeskyně Pekárna (lok. 2). V materiálu z jeskyně byly identifikovány i horákovské keramické fragmenty.[19]
- Dům č. p. 91 (lok. 3). V roce 2006 byly nalezeny kulturní vrstvy a v roce 2015 i dva horákovské objekty.[20]
- Nad Palaškou (lok. 4). Na podolské osídlení přímo navazuje i halštatské sídliště, řazené na počátek tohoto období do stupně HA C1.[21]
- Padělky u mostu/Macocha (lok. 5). Bylo prozkoumáno několik objektů, datovaných průběžně do celého období horákovské kultury. Je možné, že osídlení trvá až do časného laténu (stupeň LT A).[22] V téže trati byl nalezen i komorový hrob.[23]
- Čtvrtky (lok. 6). Na lokalitě byly zachyceny nejméně dva fáze nejprve staršího halštatu, reprezentované jednou zemnicí a dvěma objekty s doklady zpracování železné rudy, zbytku tyglíků a odlévacích forem (HA C3–HA D1) a dva objekty patří i mladšímu halštatu, eventuálně starému laténu.[24]
- Horákovský hrad (lok. 7). Zdá se, že osídlení plynule navazuje na podolskou fázi a máme zachycený jak materiál z počátku (HA C1–C2), tak závěru halštatu (HA D), kdy byla lokalita snad i opevněná.[25]
- V koutech (lok. 8). Na místě domů č. 202 a č. 203 byl nalezen jeden horákovský objekt.[26]

18 KOS, Petr. Mokrá (okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 1997–1998*. Brno, 1999, str. 238–239.
19 KLÍMA, pozn. 9.
20 BELCREDI a kol., pozn. 3, s. 134.
21 ÚAPP Brno, NZ č. j. 227/16.
22 KOS, Petr. Mokrá – Horákov (k. ú. Horákov, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 53-1*. Brno, 2012, s. 177–178.
23 Ibid.
24 STEGMANN-RAJTÁR, Sussane. *Grabfunde der älteren Hallsttezeit aus Südmähren*. Košice, 1992.
25 PARMA, David. Mokrá-Horákov (k. ú. Horákov, okr. Brno-venkov), *Přehled výzkumů 51*. Brno, 2012, s. 372.
26 ÚAPP Brno, NZ č. j. 67/18; NEKVASIL, Jindra. Pravěké nálezy z horákovského hradu (k. ú. Horákov, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 32*. Brno, 1990, s. 99–100.

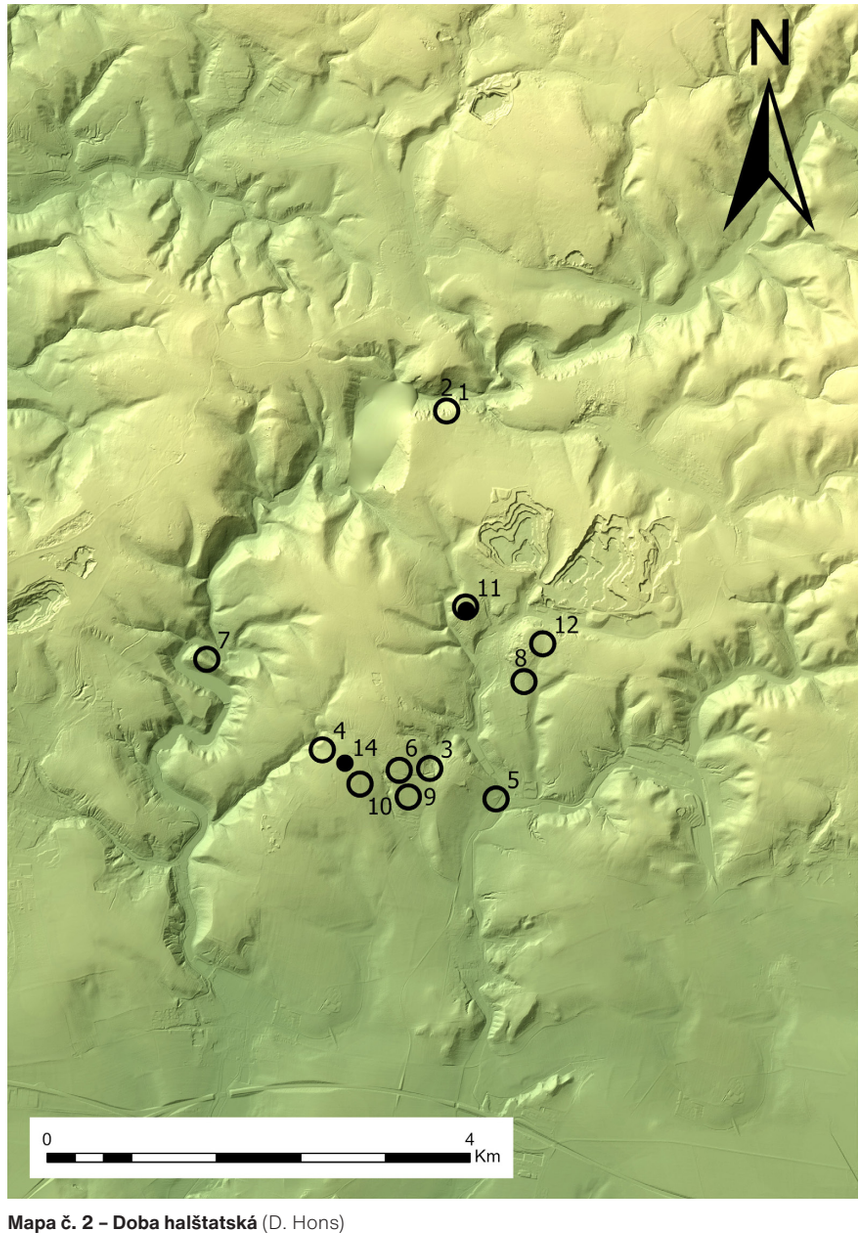

Mapa č. 2 – Doba halštatská (D. Hons)
○ – sídliště, ● – pohřebiště

- Půllány (lok. 9), při povrchových sběrech nalezena halštatská keramika[27]
- Jihozápadně od Hlásnice (lok. 10), při povrchových sběrech nalezen halštatský keramický materiál[28]
- Dlouhé Kopaniny (lok. 11). Postupně bylo nalezeno 50 objektů, z nichž některé lze interpretovat jako chaty. Nejdůležitější je nález horákovského ohrazeného dvorce se dvěma palisádami. V areálu mohlo docházet k cílené produkci vápna, redukci surového železa a eventuálně i výrobě červeného barviva.[29]
- Za Skalkou (lok. 12), povrchové nálezy keramiky datovatelné do halštatu[30]

Pohřebiště
- Dlouhé Kopaniny (lok. 13). V rámci sídliště nalezen i jeden halštatský pohřeb.[31]
- Hlásnice u Horákova. K. J. Maška v roce 1882 prozkoumal eponymní mohylu horákovské kultury a několik dalších pohřbů v jejím okolí, rovněž pod mohylovými náspy.[32]
- Padělky u mostu/Macocha, někde v prostoru trati byl v minulosti objeven halštatský komorový hrob.[33]

3. DOBA LATÉNSKÁ
(450 – 9/6 PŘ. N. L.)

Mapa č. 3

Sídliště
- Jeskyně Pekárna (lok. 1). V materiálu z výzkumů bylo identifikováno i několik laténských střepů.[34]
- Macocha (lok. 2), povrchovými sběry zachyceny doklady laténského sídliště[35]
- V hlavách (lok. 3). Při výzkumu bylo zachyceno laténské sídliště s několika chatami, které zřejmě tvořilo součást většího sídliště.[36]

27 KOS, pozn. 14, s. 108.
28 Ibid.
29 Ibid.
30 KOS, Petr. Mokrá – Horákov (k. ú. Mokrá, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 60-1*, Brno, 2019, s. 236–237, 275.
31 KOS, Petr. *Skalka I/Za Skalkou.* Online. In: Státní archeologický seznam. Dostupné z: https://isad.npu.cz/skalka-i-26394. [cit. 5. 5. 2024].
32 KOS, pozn. 30, s. 275.
33 BELCREDI a kol., pozn. 3, s. 132.
34 STEGMANN-RAJTÁR, pozn. 24.
35 BELCREDI a kol., pozn. 3, s. 150.
36 KOS, pozn. 14.

4. DOBA ŘÍMSKÁ
(9/6. PŘ. N. L. – 375 N. L.)

Mapa 3

Sídliště
- Jeskyně Pekárna (lok. 4), v materiálu nalezeno několik germánských keramických fragmentů[37]

Ojedinělé nálezy
- Ořechová seč (lok. 5), ojedinělý nález spony z mladší doby římské[38]
- Křížova jeskyně (lok. 6), v kulturní vrstvě nalezena mince císaře Aureliána (vláda 270–275 n. l.)[39]

5. DOBA STĚHOVÁNÍ NÁRODŮ
(375 N. L. – 568 N. L.)

Mapa 3

Sídliště
- Horákovský hrad (lok. 7), část keramického materiálu datována jako horizont Velké Němčice z doby stěhování národů[40]

6. RANÝ STŘEDOVĚK
(568 N. L. – 1230 N. L.)

Mapa 3

Sídliště
- Jeskyně Pekárna (lok. 8). Zde byly nalezeny dvě železné šipky a několik fragmentů keramiky. Část nálezů je datována do starohradištního období, zbylé spadají obecně do raného středověku.
- Horákovský hrad (lok. 9). Na lokalitě se podařilo identifikovat materiál z 9.–12. století, tedy středohradištního a mladohradištního období.[41]
- Půllány (lok. 10), povrchovými sběry zjištěny fragmenty raně středověkého osídlení

37 KOS, pozn. 16.
38 AÚ ČSAV Brno, NZ č. j. 1673/67.
39 MÁJKOVÁ, Marie a KOS, Petr. Mokrá – Horákov (k. ú. Horákov, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 62-1.* Brno, 2022, s. 292.
40 BELCREDI a kol., pozn. 3, s. 160.
41 KOS, Petr. Mokrá – Horákov (k. ú. Mokrá, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 55-1.* Brno, 2014, s. 223–224.

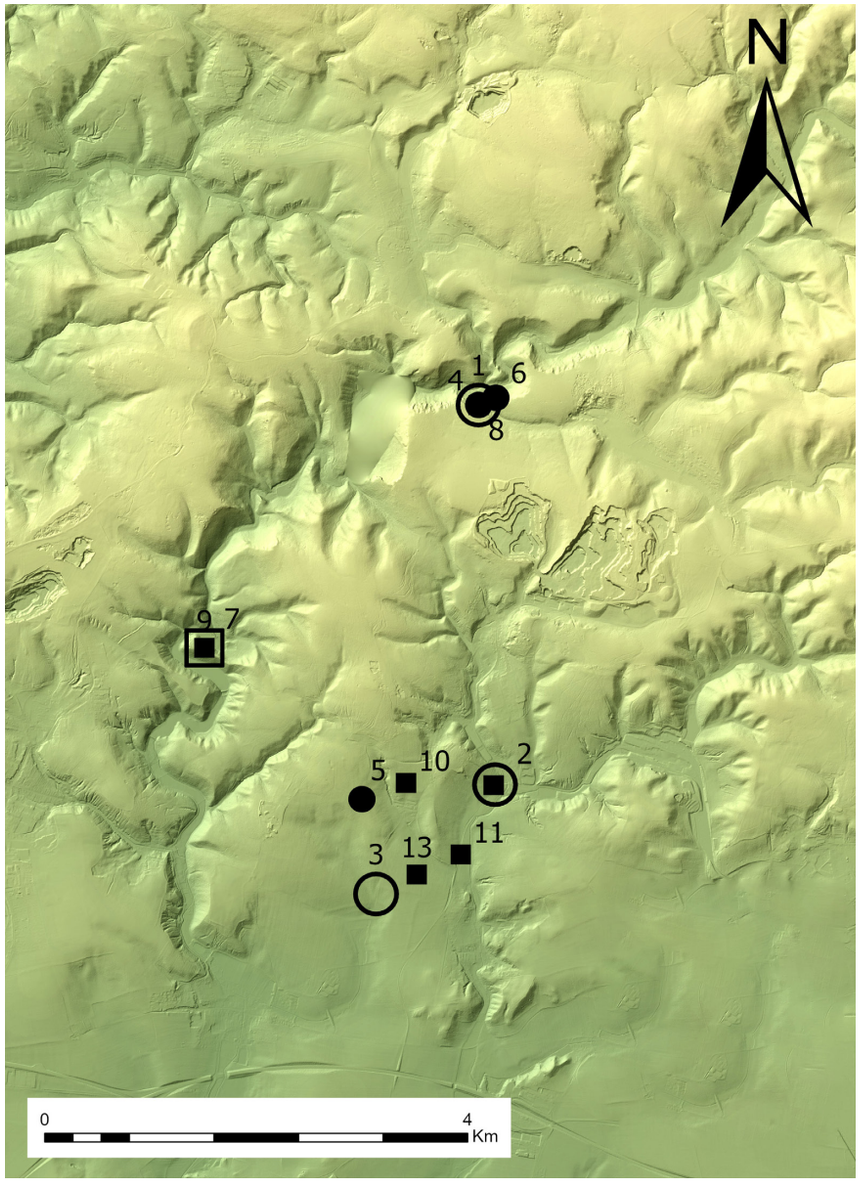

Mapa č. 3 – Doba laténská, doba římská doba stěhování národů, raný středověk (D. Hons)
○ – doba laténská, ● – doba římská, ■ – raný středověk, □ – doba stěhování národů

- U Kříže (lok. 11), při povrchovém průzkumu získány raně středověké fragmenty keramiky[42]
- Macocha (lok. 12), fragmenty keramiky spadající do mladohradištního období (11. a 12. století)[43]

Pohřebiště

- V Hlavách (lok. 13). Bylo detekováno menší pohřebiště z mladší doby hradištní, v hrobech nalezeny esovité záušnice.[44]

7. VRCHOLNÝ STŘEDOVĚK (1230 – 1526 N. L.)

Mapa 4

Sídliště

- Na Zámečku (lok. 1). V místě domů č. 7 a 8 v Horákově byla koncem 15. století postavena tvrz Herinky ze Sloupu,[45] která zanikla pravděpodobně před rokem 1568.[46]
- Hadí jeskyně (lok. 2). V prostorách jeskyně byly objeveny keramické fragmenty ze středověku.[47]
- Jeskyně Kůlnička (lok. 3), zachyceny doklady středověkých aktivit v podobě keramického materiálu
- Horákovský hrad (lok. 4). Během několika desetiletí byl postupně získáván materiál, který klade stratigraficky hrad do rozmezí 14. a 15. století.[48] Nejstarší písemná zmínka z roku 1463 mluví o poli, které dříve náleželo pustému hradu.[49]
- Horákov č. p. 91 (lok. 5), zachyceny základy domu z přelomu 15. a 16. století[50]
- U Horákovské hájovny (lok. 6). Během dvou výzkumných sezón zde byly zachyceny pravděpodobně zbytky zaniklé vsi (12.–16. století) a zřejmě i pozůstatky rybníka. Detektorovou prospekcí byly rovněž zjištěny další středověké aktivity.[51]

42 BELCREDI a kol., pozn. 3, s. 173.
43 ÚAPP Brno, NZ č. j. 67/18; NEKVASIL, pozn. 26, s. 99–100.
44 KOS, pozn. 14, s. 109.
45 Ibid.
46 Ibid.
47 BELCREDI a kol., pozn. 3, s. 173.
48 Ibid., s. 188.
49 ÚAPP Brno, NZ č. j. 124/98.
50 Ibid., s. 191.
51 KLÍMA, Bohuslav. Výzkum jeskyně „Kůlničky" (Mokrá u Brna). *Přehled výzkumů 1960*. Brno, 1961, s. 28.

Výrobní areály

- Mokrá lom III, IV, VI (lok. 7). V jedné poloze byla nalezena spálená polozemnice, datovaná do 13. století a o 140 metrů jižněji byly objeveny pozůstatky sídlištního objektu ze 13. století. Nálezy z obou poloh mohou pravděpodobně souviset.[52]
- Mokrá lom VII (lok. 8), nález vápenické pece z 15. století. Mohla by souviset s výrobou materiálu pro přestavbu Brna.[53]
- Mokrá lom X (lok. 9). V roce 2011 zde byly nalezeny vápenické pece a nadzemní stavby, v roce 2013 zachyceno další zázemí kolem pecí a snad pozůstatky ohrady pro koně. Celý areál je datován do 15.–16. století.[54]
- Mokrá lom XII (lok. 10). Byly objeveny postupně dvě vápenné pece a úvoz, vše datované do 15. století, poslední vápenná pec datována šířeji, do 15.–19. století.[55]
- Mokrá lom XIV, XVI (lok. 11). V letech 2008–2010 byly postupně nalezeny pece na výrobu vápna, datované do 13.–16. století, v nejsevernější části areálu objeveny zbytky obydlí, které snad mohlo patřit vápenické rodině, datováno do 15.–16. století.[56]
- Lom XI (lok. 12), nalezena vápenická pec a další doprovodné struktury datované do 13. a 16. století[57]
- Spálená seč 1 (lok. 13). Byl zjištěn areál vápenických pecí aktivní od 14. století a pozůstatek komunikace vedoucí od pecí.[58]
- Nad Skalami 1 (lok. 14), nalezen vápenický okrsek využívaný od 13. století[59]
- Nad Skalami 2 (lok. 15), nalezen areál exploatace vápenné suroviny[60]
- Nad Skalami 3 (lok. 16), menší prospekční nebo dobývková oblast železné rudy využívaná od 13. do 15. století[61]

52 ÚAPP Brno, NZ č. j. 67/18.
53 BELCREDI a kol., pozn. 3, s. 188.
54 KOS, Petr. Mokrá-Horákov (k. ú. Horákov, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 49*. Brno, 2008, s. 417–418.
55 KOS, Petr. Mokrá – Horákov (k. ú. Mokrá u Brna, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 55-2*. Brno, 2014, s. 240; KOS, Petr. Mokrá – Horákov (k. ú. Horákov, okr. Brno-venkov), *Přehled výzkumů 60-2*. Brno, 2019, s. 287–288.
56 KOS, pozn. 18, s. 349–350, 430–432.
57 KOS, Petr. Mokrá – Horákov (k. ú. Mokrá u Brna, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 42*. Brno, 2001, s. 220–221.
58 KOS, Petr. Mokrá – Horákov (k. ú. Mokrá u Brna, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 53-2*. Brno, 2012, s. 159.; KOS, Petr. Mokrá – Horákov (k. ú. Mokrá u Brna, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 55-2*. Brno, 2014, s. 240.
59 KOS, pozn. 54, s. 418.
60 Kos, Petr. Mokrá – Horákov (k. ú. Mokrá u Brna, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 50*. Brno, 2009, s. 408–409; Kos, Petr. Mokrá – Horákov (k. ú. Mokrá, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 51*. Brno, 2010, s. 452; KOS, Petr. Mokrá – Horákov (k. ú. Mokrá, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 52-2*. Brno, 2011, s. 173–174.
61 KOS, Petr. Mokrá – Horákov (k. ú. Mokrá u Brna, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 47*. Brno, 2006, s. 260–261.

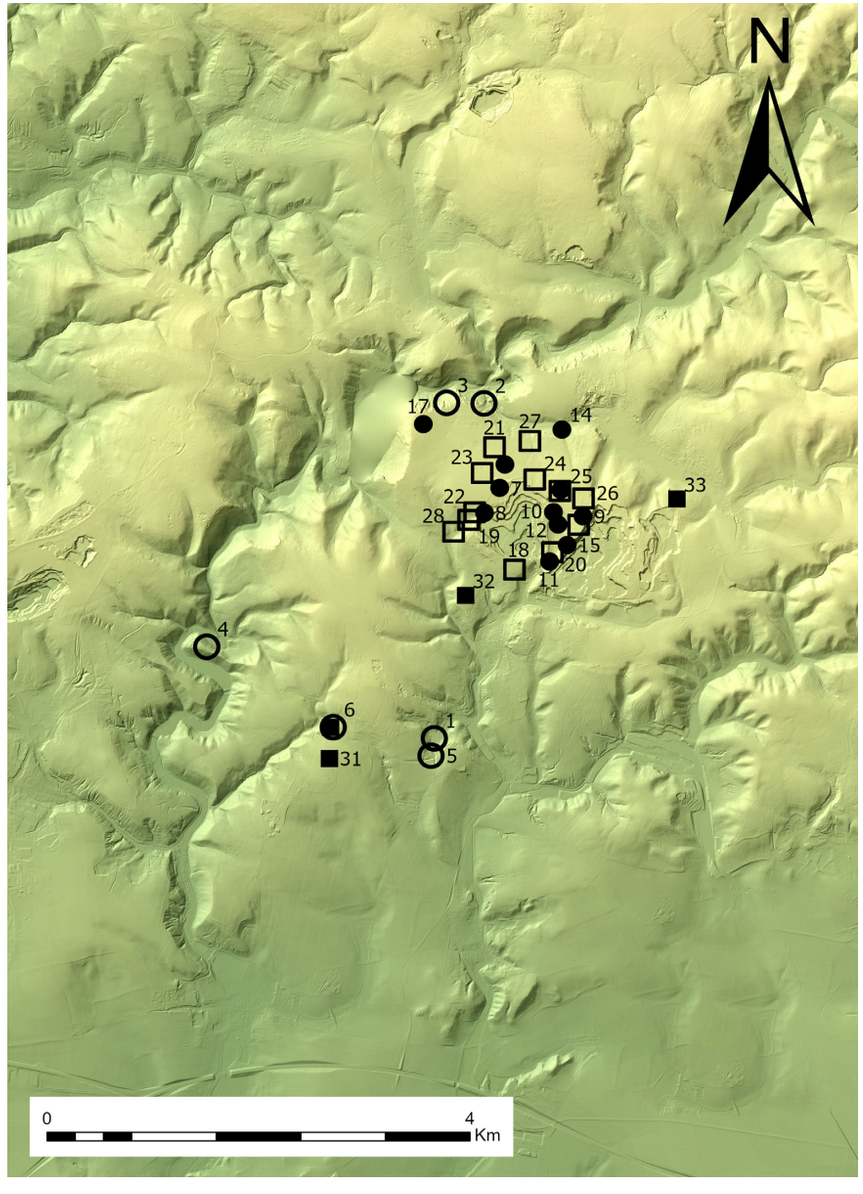

Mapa č. 4 – Vrcholný středověk (D. Hons)
○ – sídliště, ● – exploatace zdrojů, ■ – soliterní nálezy, □ – komunikace

• Nad Skalami 4 (lok. 17), objevena exploatační jáma na železnou rudu využívaná ve 12. a 13. století[62]

Komunikace

• Spálená seč 2 (lok. 18), objeveny pozůstatky původních komunikací z 14.–15. století, respektive 15.–16. století. Na druhou navázala moderní cesta.[63]
• Spálená seč 3 (lok. 19), pozůstatek komunikace z 15.–16. století, nalezena koňská podkova[64]
• Spálená seč 4 (lok. 20). Komunikace, využívaná od 15. století, pravděpodobně může souviset s areálem Mokrá Lom XIV, XVI (Mapa 4, lok. 11).[65]
• Nad Skalami 5 (lok. 21), lesní cesta od vápenice k Podolské cestě využívaná v 14.–17. století[66]
• Nad Skalami 6 (lok. 22). Cesta z konce 13. století vedoucí k vápenici Mokrá lom VII (Mapa 4, lok. 8) a chodník vedoucí nad danou cestou byly využívány patrně až na přelomu 15. a 16. století.[67]
• Nad Skalami 7 (lok. 23), cesta od myslivny u Hubertka k Podolské cestě. V některých úsecích je štěrkovaná a byla využívaná od 15. století a dál.[68]
• Nad Skalami 8 (lok. 24). Úvozová cesta prozkoumaná od rozcestí U Obrázku po rozmezí katastrů v poloze U Trojáků byla využívána pravděpodobně v 15.–16. století. V těsné blízkosti se nalezly pozůstatky lesní úvozové cesty využívané pravděpodobně od 13. do 19. století.[69]
• Nad Skalami 9 (lok. 25), lesní, částečně úvozová cesta. V jejím okolí byly drobné dobývky železné rudy a nalezla se zde koňská podkova. Využívána mohla být od první poloviny 14. až do 19. století.[70]
• Nad Skalami 10 (lok. 26), jedna z mnoha úvozových cest využívaná od středověku po novověk[71]
• Nad Skalami 11 (lok. 27), vrstevnicová cesta pocházející z období středověku z 13.–16. století a na ni navazující spádnicová cesta fungující od středověku po novověk[72]

62 ÚAPP Brno, NZ č. j. 238/19.
63 ÚAPP Brno, NZ č. j. 454/20.
64 Ibid.
65 Ibid.
66 Ibid.
67 ÚAPP Brno, NZ č. j. 238/19.
68 Ibid.
69 Ibid.
70 ÚAPP Brno, NZ č. j. 454/20.
71 Ibid.
72 Ibid.

• Nad Skalami 12 (lok. 28). Lesní cesta spojující několik dalších cest, jež vznikla pravděpodobně již ve středověku v 14.–15. století.[73]
• Nad Skalami 13 (lok. 29), lesní cesta vedoucí k Mokrá lom X (Mapa 4, lok. 9), datovaná však již do 13.–14. století[74]

Ojedinělé nálezy

• Singletrail okruh 3-1 (lok. 30), nález středověké keramiky.
• Singletrail okruh 3-2 (lok. 31), nález středověké keramiky.
• Dlouhé Kopaniny – Bahenec (lok. 32). Nalezena železná šipka, kterou lze teoreticky spojit s mongolským nájezdem v 13. století.[75]
• Mokerský les (lok. 33), jihozápadní a severní předpolí velkolomu Mokrá. Detektorovou prospekcí byly v oblasti zjištěny středověké a novověké aktivity datovatelné od 14. století do novověku.[76]

VÝVOJ STRUKTURY OSÍDLENÍ

Závěrečná fáze eneolitu, kterou končil první článek věnovaný katastrům Horákova a Mokré, nevykazovala nijak významné doklady lidských aktivit v této oblasti.[77] Stejně tomu je i s doklady lidské přítomnosti v následující starší době bronzové (viz Mapa 1). Jediné nálezy pocházejí z prostředí jeskyní Pekárny (Mapa 1, lok. 1) a Kůlničky (Mapa 1, lok. 1) a jde o důkazy občasného využívání prostorů jeskyně i v tomto období. V současné době však nejsme schopní spolehlivě říct, zda mohlo jít o nouzové útočiště, dlouhodoběji využívané obydlí, nebo zda je v přítomnosti materiálu možné spatřovat například nadstavbovou ideologickou sféru. Nálezy dvou hrobů v jeskyních Hadí (Mapa 1, lok. 3) a Kůlnička (Mapa 1, lok. 4) by naznačovaly spíše využití jeskyní k pietě nad zemřelými. Ve srovnání s jižněji situovanými katastry obcí Velatice, Podolí,[78] Šlapanice[79] atd. jsou nálezy spojené s únětickou kulturou velmi minoritní. Obdobná situace platí i pro střední dobu bronzovou, kdy opět evidujeme několik keramických nálezů v materiálu z jeskyně Pekárna (Mapa 1, lok. 5) a blíže nelokalizovatelný pohřeb z téhož období.

S nastupující kulturou popelnicových polí se počet a především kvalita dokladů lidské přítomnosti a činnosti mírně zvyšuje. Do období velatické kultury

73 Ibid.
74 Ibid.
75 Ibid.; KOS, Petr. Mokrá – Horákov (k. ú. Mokrá u Brna, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 63-2*. Brno, 2022, s. 161–162.
76 Ibid.
77 ÚAPP Brno, NZ č. j. 741/18.
78 Ibid.
79 ÚAPP Brno, NZ č. j. 201/22.

jsme schopni datovat nálezy z Horákovského hradu (Mapa 1, lok. 6), kde zhruba v 13. století př. n. l. začíná relativně nepřerušované období lidské přítomnosti trvající až do středověku. Další nálezy, které pravděpodobně pocházejí ze zaniklého sídliště, se podařilo identifikovat v poloze Půllány (Mapa 1, lok. 7). V každém případě se po téměř 1 000 letech znovu objevují typické sídlištní nálezy mimo kontext jeskyní jižního Moravského krasu. V pozdní době bronzové (1 000–800 př. n. l.), během trvání podolské kultury, nacházíme doklady pokračujícího osídlení Horákovského hradu (Mapa 1, lok. 8), které spadá spíše do 9. století př. n. l. Stopy sídliště se opět objevují i v trati Půllány, (Mapa 1, lok. 10) a nově evidujeme doklady osídlení v trati Nad Palaškou (Mapa 1, lok. 9). Podobně jako v případě Horákovského hradu i zdejší nálezy podolské keramiky spadají spíše do její závěrečné fáze HB 3. Ojedinělé doklady přítomnosti v jeskyních poskytují nálezy z Kůlničky (Mapa 1, lok. 11). Ačkoliv celkové množství nálezů stále není příliš intenzivní, narůstající počet sídlišť ukazuje na postupné výraznější využívání území obou dnešních katastrů.

Následné halštatské osídlení představuje jeden z hlavních vrcholů přítomnosti člověka v regionu. Celkově se podařilo zachytit 12 sídlištních poloh a 2 pohřební komponenty. V prostoru před jeskyní Kůlnička se podařilo identifikovat ohniště z doby halštatské (Mapa 2, lok. 1) a několik horákovských střepů se objevilo i v bohatém nálezovém fondu z jeskyně Pekárna (Mapa 2, lok. 2). Nálezy však pocházejí i z prostoru dnešní obce Horákov, konkrétně se pod domem č. 91 podařilo identifikovat jak kulturní vrstvu, svědčící o dlouhodobější sídelní aktivitě, tak dva sídlištní objekty horákovské kultury (Mapa 2, lok. 3). Kontinuita osídlení ze závěru pozdní doby bronzové pokračovala i v trati Nad Palaškou (Mapa 2, lok. 4), kde se nalezly doklady osídlení z počátku doby halštatské ze stupně HA C1. Na lokalitě Padělky u mostu/Macocha (Mapa 2, lok. 5) jsou už zastoupeny doklady osídlení z celého trvání horákovské kultury a sahají pravděpodobně až do časného laténu, stupně LT A (tedy zhruba 5. století př. n. l.). Nikoliv nepodobná je i situace v trati Čtvrtky (Mapa 2, lok. 6), kde evidujeme jak starší fázi horákovské kultury, tak fázi mladší a také možný přesah až do časného laténu jako v předchozím případě. Osídlení z pozdní doby bronzové pokračuje i na Horákovském hradě (Mapa 2, lok. 7), kde je reprezentována jak starší horákovská fáze, tak mladší, během níž byla lokalita snad již i opevněna. V intravilánu obce pod domy č. 202 a 203 (Mapa 2, lok. 8) byl nalezen pozůstatek halštatského obydlí. V tratích Půllány (Mapa 2, lok. 9) a v prostoru jihozápadně od mohyly Hlásnice (Mapa 2, lok. 10) byly povrchovými sběry zachyceny rovněž pozůstatky horákovské kultury. Prvně jmenovaná lokalita vykazuje kontinuitu osídlení již od velatické kultury. Nejintenzivnější doklad osídlení pochází z tratě Dlouhé Kopaniny (Mapa 2, lok. 11), pod níž se podařilo postupně objevit 50 sídlištních objektů, přičemž část z nich je možné identifikovat

jako obytné chaty. Důležitý je pravděpodobný nález ohrazeného dvorce. V prostoru lokality mohlo podle indicií a nálezů docházet k výrobě vápna, redukci železné rudy, eventuálně výrobě červených barviv. Poslední nevýrazné doklady halštatského osídlení pocházejí z polohy Za Skalkou (Mapa 2, lok. 12). Výrazný nárůst dokladů sídlištních a zpracovatelských aktivit je podtržen existencí dvou pohřebišť. První je eponymní lokalita Hlásnice u Horákova (Mapa 2, lok. 14), která dala pojmenování celé této kultuře. Byla prozkoumána již velice brzy, v počátcích archeologické vědy, v roce 1892 K. J. Maškou. Nálezový inventář nejen v této mohyle, ale i v okolních rozoraných mohylových náspech byl natolik signifikantní, že vedl k označení všech obdobných památek jako horákovských. Druhá nekropole není zcela přesně lokalizována, nachází se v trati Dlouhé Kopaniny (Mapa 2, lok. 13) a pravděpodobně v poválečném období zde byl objeven bohatý komorový hrob.

V následující mladší době železné archeologických objevů opět výrazně ubývá a platí to až do počátku raného středověku. Doklady aktivit pocházejí z jeskyně Pekárny (Mapa 3, lok. 1). Povrchovými sběry byly identifikovány zbytky sídliště v trati Macocha (Mapa 3, lok. 2). Nejsignifikantnější doklady laténské přítomnosti pocházejí z trati V Hlavách (Mapa 3, lok. 3), kde bylo prozkoumáno i několik laténských chat. Celkově však můžeme poměrně spolehlivě konstatovat, že míra intenzity využívání prostoru v obou katastrech v tomto období výrazně upadá. Ještě marginálnější jsou naše poznatky o době římské a době stěhování národů. Zatímco z doby římské evidujeme snad sídlištní aktivity v prostoru jeskyně Pekárny (Mapa 3, lok. 4), další nálezy reprezentují již jen solitéry. V prvním případě se jedná o sponu z mladší doby římské (Mapa 3, lok. 5), ve druhém o nález mince s portrétem císaře Aureliána z téhož období (Mapa 3, lok. 6). Na Horákovském hradě (Mapa 3, lok. 7) se podařilo zachytit alespoň vzácné doklady sídlištních aktivit z doby stěhování národů reprezentované nálezy keramiky z tzv. horizontu Velké Němčice.

V raném středověku se množství dokladů lidské přítomnosti opět zvyšuje. Nálezy pocházejí opět z jeskyně Pekárny (Mapa 3, lok. 8), nicméně máme i pozůstatky keramiky z Horákovského hradu (Mapa 3, lok. 9) datované do poměrně širokého období od 9. do 12. století. Nálezy lze přiřadit jak středohradištnímu, tak mladohradištnímu osídlení. Povrchové sběry prokázaly pravděpodobné sídlištní aktivity zařazené jen obecně do raného středověku v tratích Půllány (Mapa 3, lok. 10) a U Kříže (Mapa 3, lok. 11). V trati Macocha (Mapa 3, lok. 12) se podařilo najít zbytky keramiky z 11. a 12. století Jediný doklad menšího pohřebiště z mladohradištního období pochází z lokality V Hlavách (Mapa 3, lok. 13). V hrobech se podařilo najít esovité záušnice, které byly přidány jako milodary.

Jednoznačně největší počet dokladů lidské činnosti pochází z vrcholného a pozdního středověku. To je dáno do značné míry stavem výzkumu a velkým množstvím záchranných a předstihových archeologických akcí realizovaných především

v prostoru Mokerských lomů a přilehlých lesních tratí. Díky tomu se za posledních více než 20 let významně rozrostl nálezový fond vápenických areálů (exploatačních či zpracovatelských) a dobývkových areálů pro železnou rudu. Identifikováno bylo i velké množství reliktů cest, často využívaných několik století. Ze sídlištních pozůstatků začněme doklady o osídlení v tzv. Zámečku (Mapa 4, lok. 1; pod domy č. 7 a 8 v Horákově). Zde se nacházela tvrz, vystavěná Herinky ze Sloupu, snad už na sklonku 15. století, neměla však příliš dlouhého trvání, protože již v roce 1568 je označena jako pustá nebo pobořená. Určité doklady využití jeskyní Hadí (Mapa 4, lok. 2) a Kůlnička (Mapa 4, lok. 3) je patrné i v tomto období, jedná se však jen o několik střepů. Opakovaně zmiňovaný Horákovský hrad (Mapa 4, lok. 4) je samozřejmě množstvím nálezů i dodnes patrných terénních reliktů nejlépe dochovanou archeologickou památkou na obou katastrech. Podle keramických a kovových nálezů lze klást vznik a existenci hradu do 14. a 15. století. První písemná zmínka o něm pochází až z roku 1463 a již tehdy se o něm mluví jako o pustém. Jeho existence tedy pravděpodobně nebyla příliš dlouhá. Přímo z obce Horákov, z prostoru domu č. 91 (Mapa 4, lok. 5), pochází pozůstatky domu datovaného do přelomu 15. a 16. století Z prostoru Horákovské hájovny (Mapa 4, lok. 6) pochází důkazy existence samoty, možná dokonce menší zaniklé středověké vsi, jejíž doklady se podařilo opakovaně zaznamenat. Pravděpodobně se podařilo zachytit i zbytky menšího rybníku. Jak již bylo řečeno v úvodu, v prostoru Mokerského lomu se nachází řada památek dokládajících středověké vápenictví (Mapa 4, lok. 7–15) nebo exploataci železa (Mapa 4, lok. 16–17). Vápenické okrsky jsou nejčastěji reprezentovány nálezy pecí a jejich fungování klademe do celého období vrcholného a pozdního středověku. Řada areálů pravděpodobně fungovala až do novověku. Kromě toho se v několika případech podařilo detekovat i pozůstatky hospodářského a obytného zázemí jednotlivých okrsků. To reprezentovaly obytné stavby, předpokládaná ohrada pro koně a relikty středověkých cest. Na dvou místech se podařilo identifikovat i pozůstatky po exploataci železné rudy, ačkoliv zcela jistě neměla takový význam jako vápenická produkce. Nezbytnou součástí celého průmyslově laděného prostoru byla i řada komunikací, jelikož vyrobený materiál bylo nutné dopravovat na místo spotřeby. Dokladů komunikací, využívaných od středověku opět velmi často až do novověku, se dosud podařilo identifikovat 12 (Mapa 4, lok. 18–29). Několik ojedinělých nálezů keramiky nebo kovových artefaktů jen dokresluje míru intenzity využívání daného prostoru ve středověku (Mapa 4, lok. 30–33).

V případě katastrů obcí Horákov a Mokrá můžeme tedy pozorovat dvě výrazná období, během nichž se nápadně zvyšuje intenzita a množství dokladů lidských aktivit. V obou případech se zdá velmi pravděpodobné, že za významným nárůstem archeologických dokladů stojí exploatace nerostných surovin – železa a vápenická produkce. Železo a jeho získávání nebo kontrola zdrojů může stát za intenzivním

osídlením ve starší době železné. Teoreticky by mohlo jít o kontinuální vývoj od mladší doby bronzové (velatická kultura), přes pozdní dobu bronzovou (podolská kultura) až k halštatskému osídlení. Význam celé oblasti shrnuje v širším měřítku ve svém článku P. Kos.[80] Ve starší době železné hrála zřejmě povrchová ložiska železa, dostupná v oblastech Moravského krasu a pravděpodobně i na katastrech obou obcí, důležitou roli. Železo v té době představovalo nový materiál, který se dostával do běžné ekonomiky, a evidujeme několik podobných lokalit s ohrazeným dvorcem, jako je ten v trati Dlouhé Kopaniny (Mapa 3, lok. 11). Za všechny jmenujme nejlépe prozkoumaný nález z Kuřimi.[81] Zatímco v dřívějších obdobích mladší a pozdní doby bronzové leželo těžiště osídlení mikroregionu východně od Brna o několik kilometrů jižněji a východněji v oblasti Tvarožné,[82] v době halštatské se stahuje blíže k výchozům železné rudy, která se stává ekonomicky důležitou surovinou. Elity, které do té doby těžily z výhod produkce bronzové industrie, si to pravděpodobně uvědomily a přesunuly svou pozornost k novým zdrojům. Ačkoliv o pojmenování archeologických kultur často rozhoduje prvenství autora a jeho schopnost prosadit jím zavedené pojmenování, není dost možná náhoda, že z oblasti východně od Brna pocházejí eponymní lokality tří následných kultur – Velatice, Podolí a Horákov. Naopak to svědčí o výrazné kontinuitě osídlení a nepřetržitém vývoji společnosti. Během 150leté historie archeologického bádání se podařilo nalézt řadu důležitých dokladů svědčících o významu mikroregionu východního Brněnska v pravěkém vývoji přinejmenším od 13. do 5. století př. n. l. V průběhu této doby se jen měnilo těžiště osídlení a místní společnost byla zřejmě poměrně movitá, o čemž svědčí nálezy mohyl s bohatou pohřební výbavou. Je zajímavé, že po stupni LTA, který tvoří určitý přechod mezi halštatským a laténským osídlením, se doklady aktivit na obou katastrech téměř vytrácejí. Zda je to důsledek společenské, nebo například sociální změny nejsme v současné době schopni říct.

Druhé významné rozšíření aktivit spojujeme především s vápenickou a v omezené míře i železářskou produkcí ve vrcholném středověku. Od tohoto období v zásadě dodnes hraje prostor současného Mokerského lomu důležitou roli v produkci vápenických produktů. Svědčí o tom celá řada dokladů vápenických pecí i zázemí jednotlivých zpracovatelských areálů, které pravděpodobně zásobovaly nejbližší okolí i město Brno. O důležitosti komunikace a dopravní dostupnosti daného

80 KOS, Petr. Osídlení Tvaroženského Santonu a jeho okolí od pravěku po raný novověk. KOLÁŘOVÁ, Draga, ed. *Santon. Příroda a historie.* Tvarožná, 2008, s. 40–61.

81 ZEMAN, Jan. *Sídelní struktury dvorce horákovské kultury v Kuřimi, okr. Brno-venkov.* Online. Magisterská diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, 2015. Dostupné z: https://is.muni.cz/auth/th/rixg7/. [cit. 5. 5. 2025].

82 HONS, pozn. 84; HONS, David. Pravěké a středověké osídlení na katastrech obcí Kovalovice, Pozořice, Sivice, Tvarožná a Viničné Šumice. In: *Sborník Muzea Brněnska 2022*. Brno, 2022, s. 83–110.

prostoru vypovídají i postupně identifikované relikty pozemních komunikací, jak je naznačeno v mapce výše. Pravděpodobně propojují jednotlivé výrobní okrsky i široké okolí, do kterého mířily zpracované suroviny.

ZÁVĚR

Z katastrů obcí Horákov a Mokrá pochází více než 150 samostatných komponent, které jsme dosud byli schopní identifikovat. Jedná se o rozhraní dvou typů krajiny – jižní část Moravského krasu, charakterizovaná vyšší nadmořskou výškou, se pozvolna mění v jižním a jihovýchodním směru v nížinu jižní Moravy. Díky tomu zde můžeme pozorovat poměrně unikátní rozdíly v přístupu a využití krajiny v jednotlivých obdobích. Prostřednictvím nálezů z jeskyní Pekárna, Kůlnička nebo Hadí se podařilo sledovat aktivity lidí v podstatě kontinuálně od paleolitu po středověk. Jeskyně zcela jistě představovaly něco nevšedního, pravděpodobně nesloužily jako obydlí, ale o jejich konkrétním významu můžeme často jen spekulovat. Nesmírně cenná z pohledu archeologických dokladů jsou i naleziště po exploataci surovin. Ať už se jedná o využívání výchozů v době kamenné, době železné, nebo ve středověku. Můžeme pozorovat, jak si člověk všímá okolí kolem sebe a využívá zdroje, které aktuálně potřebuje. V kontrastu k těmto obdobím, kdy jsou doklady osídlení poměrně intenzivní, přicházejí někdy i dlouhé periody, kdy jsou doklady lidských aktivit naprosto minimální a my tak můžeme uvažovat o jiném přístupu k danému prostoru. Území obou obcí je jedním z nejbohatších archeologických nalezišť v Česku a je pravděpodobné, že v budoucnu odtud budeme schopní získat ještě řadu dalších důležitých informací o naší minulosti.

Soupis jednotlivých lokalit se souřadnicemi

ČÍSLO MAPY	ČÍSLO A NÁZEV LOKALITY	VÁHA LOKALITY (4–1)	SOUŘADNICE N	SOUŘADNICE E
1.	DOBA BRONZOVÁ			
	1 – Pekárna - jeskyně	1	49.2417706	16.7420319
	2 – Kůlnička - jeskyně	1	49.2417706	16.7420319
	3 – Hadí jeskyně	1	49.2420383	16.7465564
	4 – Kůlnička - jeskyně	1	49.2417706	16.7420319
	5 – Pekárna - jeskyně	1	49.2419631	16.7461894
	6 – Horákovský hrad	1	49.2194269	16.7164886
	7 – Půllány	3	49.2105894	16.7423947
	8 – Horákovský hrad	1	49.2198894	16.7162153
	9 – Nad Palaškou	1	49.2144119	16.7325875
	10 – Půllány	3	49.2106489	16.7427489
	11 – Kůlnička - jeskyně	1	49.2417706	16.7420319
2.	DOBA HALŠTATSKÁ			
	1 – Jeskyně Kůlnička	1	49.2417706	16.7420319
	2 – Jeskyně Pekárna	1	49.2417706	16.7420319
	3 – Dům č. p. 91	1	49.2130397	16.7446189
	4 – Nad Palaškou	1	49.2136236	16.7313761
	5 – Padělky u mostu/Macocha	1	49.2111567	16.7530397
	6 – Čtvrtky	1	49.2126375	16.7409517
	7 – Horákovský hrad	1	49.2198894	16.7162153
	8 – V koutech	1	49.2207825	16.7549019
	9 – Půllány	3	49.2105894	16.7423947
	10 – JZ Hlásnice	2	49.2112064	16.7363864
	11 – Dlouhé Kopaniny	1	49.2262575	16.7468669
	12 – Za skalkou	2	49.2239614	16.7566786
	13 – Dlouhé Kopaniny	1	49.2259808	16.7469956
	14 – Hlásnice	1	49.2127397	16.7342706

3.	**DOBA LATÉNSKÁ**			
	1 – Jeskyně Pekárna	1	49.2419631	16.7461894
	2 – Macocha	2	49.2112064	16.7531922
	3 – V hlavách	1	49.2013028	16.7402389
	DOBA ŘÍMSKÁ			
	4 – Jeskyně Pekárna	1	49.2419631	16.7461894
	5 – Ořechová seč	1	49.2089000	16.7373000
	6 – Křížova jeskyně	1	49.2427092	16.7482117
	DOBA STĚHOVÁNÍ NÁRODŮ			
	7 – Horákovský hrad	1	49.2198894	16.7162153
	RANÝ STŘEDOVĚK			
	8 – Jeskyně Pekárna	1	49.2419631	16.7461894
	9 – Horákovský hrad	1	49.2198894	16.7162153
	10 – Půllány	3	49.2105894	16.7423947
	11 – U Kříže	2	49.2052256	16.7499708
	12 – Macocha	1	49.2111567	16.7530397
	13 – V Hlavách	3	49.2032292	16.7449061
4.	**VRCHOLNÝ STŘEDOVĚK**			
	1 – Na Zámečku	1	49.2143569	16.7449717
	2 – Hadí jeskyně	1	49.2420383	16.7465564
	3 – Jeskyně Kůlnička	1	49.2417706	16.7420319
	4 – Horákov hrad	1	49.2198894	16.7162153
	5 – Horákov 91	1	49.2129172	16.7448000
	6 – U Horákovské myslivny	1	49.2144119	16.7325875
	7 – Mokrá lom III, IV, VI	2	49.2353064	16.7495819
	8 – Mokrá lom VII	2	49.2331319	16.7480553
	9 – Mokrá lom X	1	49.2336722	16.7600417
	10 – Mokrá lom XII	1	49.2337711	16.7563839
	11 – Mokrá lom XIV, XVI	1	49.2297231	16.7565978
	12 – Mokrá lom XI	3	49.2327925	16.7571264
	13 – Spálená seč 1	1	49.2372428	16.7499053
	14 – Pod Skalami 1	1	49.2405603	16.7563425
	15 – Pod Skalami 2	1	49.2312125	16.7585056
	16 – Pod Skalami 3	1	49.2356511	16.7569950
	17 – Pod Skalami 4	1	49.2398417	16.7394983
	18 – Spálená seč 2	1	49.2287686	16.7524458
	19 – Spálená seč 3	1	49.2324231	16.7462317
	20 – Spálená seč 4	1	49.2304950	16.7568061
	21 – Pod Skalami 5	1	49.2385639	16.7484117
	22 – Pod Skalami 6	1	49.2330942	16.7468625
	23 – Pod Skalami 7	1	49.2363558	16.7472575
	24 – Pod Skalami 8	1	49.2362661	16.7537119
	25 – Pod Skalami 9	1	49.2355489	16.7569047
	26 – Pod Skalami 10	1	49.2351453	16.7598572
	27 – Pod Skalami 11	1	49.2393597	16.7526133
	28 – Pod Skalami 12	1	49.2313342	16.7445794
	29 – Pod Skalami 13	1	49.2329483	16.7596169
	30 – Singletrail 1-3	1	49.2143725	16.7322756
	31 – Singletrail 2-3	1	49.2118272	16.7325503
	32 – Dlouhé kopaniny, Bahenec	1	49.2262575	16.7468669
	33 – Mokerský les	1	49.2358789	16.7711847

PRAMENY A LITERATURA

Nálezové zprávy:

Mokrá-Horákov (okr. Brno-venkov), NZ č. j. 4132/11.

KOS, Petr. Mokrá-Horákov (okr. Brno-venkov). ÚAPP Brno, NZ č. j. 124/98.

KOS, Petr. Mokrá-Horákov (okr. Brno-venkov). ÚAPP Brno, NZ č. j. 227/16.

KOS, Petr. Mokrá-Horákov (okr. Brno-venkov). ÚAPP Brno, NZ č. j. 67/18.

KOS, Petr. Mokrá-Horákov, Singletrail okruh 3 (okr. Brno-venkov). ÚAPP Brno, NZ č. j. 741/18.

KOS, Petr. Mokrá-Horákov. Single trialová dráha (okr. Brno-venkov). ÚAPP Brno, NZ č. j. 238/19.

KOS, Petr. Mokrá-Horákov. Single trialová dráha (okr. Brno-venkov). ÚAPP Brno, NZ čj. 454/20.

KOS, Petr. Mokrá-Horákov (okr. Brno-venkov). ÚAPP Brno, NZ č. j. 201/22.

BELCREDI, Ludvik a kol. *Archeologické lokality a nálezy okresu Brno-venkov.* Brno: Okresní muzeum Brno-venkov, 1989.

HONS, David. Paleolitické, neolitické a eneolitické osídlení na katastrech Mokrá u Brna a Horákov. In: *Sborník Muzea Brněnska 2024*. Brno: Muzeum Brněnska, 2023, s. 73–100. ISSN 2570-6349.

HONS, David. Pravěké a středověké osídlení na katastrech obcí Kovalovice, Pozořice, Sivice, Tvarožná a Viničné Šumice. In: *Sborník Muzea Brněnska 2022*. Brno: Muzeum Brněnska, 2022, s. 83–110. ISSN 2570-6349.

HONS, David. Pravěké a středověké osídlení na katastrech obcí Podolí a Velatice (okr. Brno-venkov). In: *Sborník Muzea Brněnska 2023*. Brno: Muzeum Brněnska, 2023, s. 105–136. ISSN 2570-6349.

HONS, David. Pravěké a středověké osídlení na katastrech obcí Šlapanice a Bedřichovice. In: *Sborník Muzea Brněnska 2020*. Brno: Muzeum Brněnska, 2020, s. 85–105. ISSN 2570-6349.

KLÍMA, Bohuslav. Výzkum jeskyně „Kůlničky" (Mokrá u Brna). *Přehled výzkumů 1960*. Brno: Archeologický ústav ČSAV Brno. 1961, s. 28. ISSN 1211-7250.

KLÍMA, Bohuslav. Zahajovací výzkum v jeskyni Kůlničce (Mokrá u Brna). *Přehled výzkumů 1959*. AÚ ČSAV Brno, 1960, s. 13. ISSN 1211-7250.

KOS, Petr. Mokrá (okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 1997–1998*. Brno: AÚ AV ČR Brno 1999, s. 238–239, 349–350, 430–432. ISSN 1211-7250.

KOS, Petr. Mokrá – Horákov (k. ú. Mokrá u Brna, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 42*. Brno: AÚ AV ČR Brno 2001, s. 220–221. ISSN 1211-7250.

KOS, Petr. Mokrá – Horákov (k. ú. Mokrá u Brna, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 47*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2006, s. 260–261. ISSN 1211-7250.

KOS, Petr. Mokrá-Horákov (k. ú. Horákov, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 49*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2008, s. 417–418, 418. ISSN 1211-7250.

Kos, Petr. Mokrá – Horákov (k. ú. Mokrá u Brna, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 50*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2009, s. 408–409. ISSN 1211-7250.

Kos, Petr. Mokrá – Horákov (k. ú. Mokrá, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 51*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2010, s. 452. ISSN 1211-7250.

KOS, Petr. Mokrá – Horákov (k. ú. Mokrá, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 52-2*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2011, s. 173–174. ISSN 1211-7250.

KOS, Petr. Mokrá – Horákov (k. ú. Horákov, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 53-1*. Brno: AÚ AV ČR Brno 2012, s. 177–178. ISSN 1211-7250.

KOS, Petr. Mokrá – Horákov (k. ú. Mokrá u Brna, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 53-2*. Brno: AÚ AV ČR Brno 2012, s. 159. ISSN 1211-7250.

KOS, Petr. Mokrá – Horákov (k. ú. Mokrá u Brna, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 55-1*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2014, s. 223–224. ISSN 1211-7250.

KOS, Petr. Mokrá – Horákov (k. ú. Mokrá u Brna, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 55-2*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2014, s. 240. ISSN 1211-7250.

KOS, Petr. Mokrá – Horákov (k. ú. Mokrá, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 60-1*. Brno: AÚ AV ČR Brno 2019, s. 236–237, 275. ISSN 1211-7250.

KOS, Petr. Mokrá – Horákov (k. ú. Horákov, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 60-2*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2019, s. 287; 287–288. ISSN 1211-7250.

KOS, Petr. Mokrá – Horákov (k. ú. Mokrá u Brna, okr. Brno-venkov), *Přehled výzkumů 62-1*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2021, s. 169–170. ISSN 1211-7250.

KOS, Petr. Mokrá – Horákov (k. ú. Mokrá u Brna, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 63-2*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2022, s. 161–162. ISSN 1211-7250.

KOS, Petr. Neue Funde aus der Ausgrabung von Horákov, Podolí und Velatice (Bez. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 1986*. Brno: Archeologický ústav ČSAV Brno, 1989, s. 108–109. ISSN 1211-7250.

KOS, Petr. Osídlení Tvaroženského Santonu a jeho okolí od pravěku po raný novověk. In: KOLÁŘOVÁ, Draga, ed. *Santon. Příroda a historie*. Tvarožná: obec Tvarožná, 2008, s. 40–61. ISBN 978-80-903881-4-7.

MÁJKOVÁ, Marie a KOS, Petr. Mokrá – Horákov (k. ú. Horákov, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 62-1*. Brno: AÚ AV ČR Brno 2022, s. 292. ISSN 1211-7250.

NEKVASIL, Jindra. Pravěké nálezy z horákovského hradu (k.ú. Horákov, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 32*. Brno: Archeologický ústav ČSAV Brno, 1990, s. 99–100. ISSN 1211-7250.

PARMA, David. Mokrá-Horákov (k. ú. Horákov, okr. Brno-venkov), *Přehled výzkumů 51*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2012, s. 372. ISSN 1211-7250.

STEGMANN-RAJTÁR, Sussane. *Grabfunde der älteren Hallsttezeit aus Südmähren*. Košice, 1992.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

DRESLEROVÁ, Dagmar. *CZAD – Archeobotanical database of Czech Republic*. Online. Dostupné z: https://web.arup.cas.cz/czad/dating.php?l=cz. [cit. 5. 5. 2025].

KOS, Petr. *Skalka I/Za Skalkou.* Online. In: Státní archeologický seznam. Dostupné z: https://geoportal.npu.cz/ webappbuilder/apps/104/. [cit. 5. 5. 2025].

ZEMAN, Jan. *Sídelní struktury dvorce horákovské kultury v Kuřimi, okr. Brno-venkov.* Online. Magisterská diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, 2015. Dostupné z: https://is.muni.cz/auth/th/rixg7/. [cit. 5. 5. 2025].